

אינסטרומנטליזציה ציונית ?

דינה פורת

אני מבקשת לומר כאן דברי אפיקורסות בדבר שלילתה המוחלטת של הגולה: אכן, הרעיון של שלילת הגולה ליווה את הציונות מראשיתה והוא אחד מעיקריה הרעיוניים, ובאותם הימים חזר גרינבוים וביטא את הרעיון בדברים בוטים: זוהי קללת הגלות האיומה ביותר, זוהי עצם מהותה: אובדן כושר ההתגוננות, התגברות הרצון לחיות בכל התנאים, לקיים חיים ריקים מכל, חיי

עבדות ושפלות מבוזים. התגברות על הגלות אינה רק ביציאה ממנה ובניין המולדת. בן הגלות... אין בכוחו לכבוש לו חיי חירות במולדת, שביסודם מונחת הנכונות להקריב את החיים לשם הגנה עליהם. דברים שהם עלבון צורב למי מאנשי שארית הפליטה שעלו ארצה והצטרפו לגח"ל ולפלמ"ח, ולחמו במלחמת השחרור ובמלחמות הבאות.

ואולם נראה לי שיסוד מובהק זה באידיאולוגיה הציונית היה להלכה בלבד, ואילו למעשה, משנפגשו אנשי היישוב - ברובם המכריע היו בעצמם "בני גולה" - עם היהודים הנתונים במצב קשה וזקוקים לעזרה, נשכח היסוד הזה והושטה עזרה, מתוך הערבות ההדדית שבין יהודי

ליהודי, ערבות שהיא מעבר לאידיאולוגיות ולתנאים השונים. וגרינבוים, שכתב ואמר דברים בוטים חריפים אלה ואחרים, הוא שנאבק במהלך המלחמה ואחריה בהנהלת הסוכנות, ולפעמים בניגוד לדעתו של בן-גוריון, על הצלה "בלא סלקציה", בלי "קריטריון ציוני", ובלי קשר לרווח ציוני, והתמיד בעמדתו זו בכל האמור בעזרה ובהצלה מעשיים.

לסיכום שאלת מקומה של שארית הפליטה בתוכניותיה של התנועה הציונית אפשר לומר ששארית הפליטה לא היתה כלי להפקת רווח מדיני, רווח שציפו לו בארץ ובמהלך המלחמה. שארית הפליטה, ובכלל זה יהודים סתם, היתה עצמאית מדי, יוזמת מדי, מכדי שתהיה כלי בידי מישהו. ולא זו בלבד, אלא שב-1946 כבר מנתה כרבע מיליון איש, כמחצית מן היישוב בארץ. ולאחר המפגש הראשון המזעזע, וככל שהלכה והתאוששה שארית הפליטה, הלך ונוצר שילוב בין החיוניות והציונות האינסטינקטיבית, הפוסט-קטטורפולית של הניצולים, ובין הרגשת החובה היהודית של היישוב, שביקש לטפל בניצולים ולשקמם גם אם לא יצמח כאן שום רווח ציוני,

ואחר-כך חובתו הציונית, להעלות יהודים ארצה כדי להמשיך את המפעל.

מקור: דינה פורת, "יהדות אירופה והתנועה הציונית", בתוך: שארית הפליטה 1948-
1944 הכנוס הבינלאומי הששי של חוקרי השואה, בעריכת ישראל גוטמן ועדינה
דרכסלר, הוצאת יד ושם, ירושלים, תשנ"א, עמ' 271-273.